

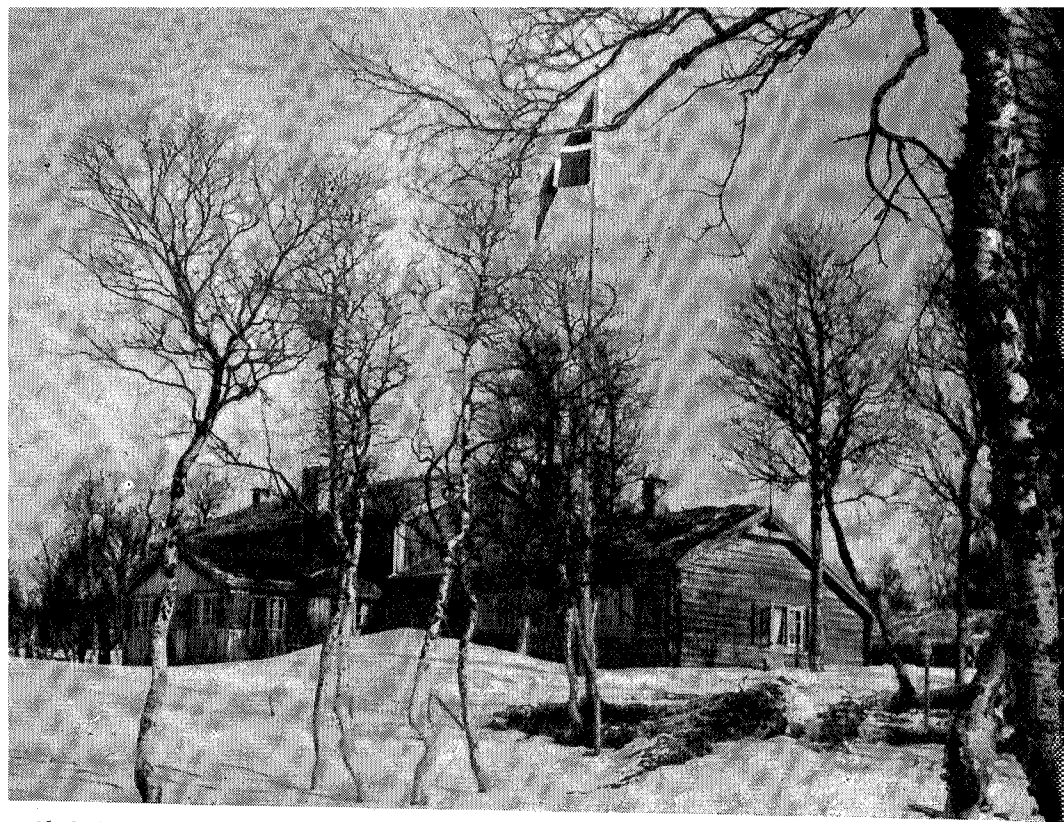
REIDAR JØRGENSEN

Norges fjell i fare

«Blant våre mange kraftanlegg av internasjonalt format er Tokke det mest imponerende både i størrelse og pris. Tokke I kommer utbygd på 490 millioner kroner. Det er i det hele dimensjonene som først faller oss i øynene her oppe i fjellvandrernes og sportsfiskernes tidligere paradys som om forholdsvis få måneder skal synke i vannet som et Atlantis, et tapt paradys. D.v.s. paradiset synker ikke ned, men vannet vil stige over det.»

Det var en gang et sommerparadis ...
Fra Verdens Gang 15-10-60.

Sammen med mange prektige kamerater har jeg siden 1941 deltatt i Trondhjems Turistforenings arbeid for at folk flest skal få gode muligheter for å dra til fjells. Nye hytter er bygget og gamle modernisert og utvidet, nye ruter er vardet og de gamle stadig frisket opp og utbedret, heisestoler og klopper er anlagt for å lette overganger over elvene, blinklys og andre sikringstiltak er etablert for å skape trygghet i fjellet. Problemene med den årlige drift — ikke minst de økonomiske — er sikkert en av årsakene til vår nåværende grånende og glisne hårkrans. Motbør og vansker er vanlig kost for folk i denne bransjen, og en spør uvilkårlig seg selv: Får du valuta for den tid og de krefter som ble spandert? Til dette svarer jeg et ubetinget *ja*, — av flere grunner. De fleste som stiller seg til disposisjon for dette arbeid, er drevet dit av sine interesser for naturen i all dens mangfoldighet, følgelig arbeider man som regel i en hyggelig og inspirerende kameratgjeng. Arbeidet fører videre med seg at du

Skal den vakre Nedalen legges under vann? Det er mye som tyder på det. Men da blir T.T. og alle fjellets venner en idyll fattigere

i stor utstrekning er nødt til å besøke fjellet, og sist — men slett ikke minst — treffer du til stadighet folk som har nydt godt av arbeidet og som med oppriktighet uttrykker sin takknemlighet.

Når du treffer disse utallige som på forskjellig vis gir uttrykk for den betydning fjellturen har hatt nettopp for *dem*, blir du bestyrket i din intuitive tro. Dette arbeidet du pusler med, har sin store samfunnsmessige betydning i like høy grad som en rekke andre store og betydningsfulle organisasjoner som har til formål å skape større *lykke* blant oss mennesker.

Det arbeid som jeg har vært så heldig å få være med i, har Trondhjems Turistforening drevet i Trøndelagens fjell i snart 75 år. Enhver vil forstå at det å gjøre et vakkert fjellområde tilgjengelig for den alminnelige fjellvandreren i nær sagt alle aldre, krever en anselig innsats fra en rekke generasjoner.

Og slik som TT har arbeidet i alle disse år, har tilsvarende turistforeninger landet rundt arbeidet de siste 70—80 år, Den Norske Turistforening, Drammen, Skien, Kristiansand, Stavanger, Bergen, Ålesund, Kristiansund, Bodø, Narvik, Tromsø, — for å nevne noen av de største og eldste foreninger. Sammen har disse turistforeninger skapt et aktivum for Norge som fortjener en fremskutt plass i vårt nasjonalbudsjett. Men dessverre — den kapital som her er opparbeidet, lar seg ikke beregne. Det eneste vi kan varte opp med i kroner er *assuransesummen* for alle landets turisthytter, og den vil bare gi oss en anelse om verdiene som ligger der som resultatet av generasjoners arbeid.

Det er nå flere år siden jeg trakk meg tilbake fra vervene i TT, men jeg er blitt sittende som medlem i *Samarbeidsnemnda* for landets turistforeninger. Derfor hadde jeg gleden av å være til stede på Gjendebu i begynnelsen av september, der Den norske Turistforening var vertskap for landsmøtet 1960. Disse landsmøter holdes hvert annet år og strekker seg over 2—3 dager. Det råder enighet om at vi har behov for disse møtene. Turistforeningene landet rundt baler stort sett med de samme problemene, og på landsmøtene får vi høve til — dels i plenum, dels på tur og ved hyggelig peisprat — å utveksle erfaringer. En *får* impulser og en *gir* impulser og reiser beriket hjem. Jeg har vært med på en rekke landsmøter, men jeg har aldri reist hjem med en slik beklemmende følelse i sinnet som denne gangen.

Selvsagt har jeg sett reguleringsdammer, rørgater og kraftstasjoner før, selvsagt gleder vi oss over de umåtelige goder elektrisiteten gir oss alle, selvsagt leser vi med stolthet at Norge produserer mere elektrisk kraft pr. innbygger enn noe annet land i verden. Alle vet også at en god omelett krever noen knuste egg. Det som skapte den beklemmende følelse i mitt sinn — nærmest en angstfølelse — var:

1. Naturverninspektør Kristen Krogs nøkterne orientering om naturvernets stilling i Norge i dag, — det som burde vært gjort og mulighetene for å redde det som reddes kan.
2. De enkelte representanters nøkterne beretninger om foreliggende planer om inngrep i naturen og reguleringer av slike dimensjoner at man nektet å tro det — fra Bodø i nord til Kristiansand i sør.

De reguleringsplaner som ble klarlagt på Gjendebu — og det er sikkert mange flere — var av så omfattende og foruroligende karakter at angsten for kommende generasjoners ve og vel har bitt seg fast i mitt sinn. Et par tall forteller litt om dimensjonene. Vi her i Trøndelagen har en viss følelse av dimensjonene med det imponerende Nea-anlegg til 118 millioner kroner. Tokke I som snart skal settes i drift, er et anlegg til 490 millioner. Overslaget over Sira—Kvina-anlegget lyder på 1 200 millioner kroner!!!

Det er uråd for en alminnelig skolemester å forstå fullt ut hva disse tørre tall innebærer, men en ting er sikkert: For 1 200 mill. kroner kan vår moderne teknikk foreta utrolige omkalfatringer med vår natur.

For en som har tatt et skritt til side for det direkte arbeid med fjellvandrers og naturelskerers interesser, er denne tanken nærliggende: De problemer *vi* strevde med i vår tid, er bagatellmessige i forhold til de problemer som møter våre etterkommere: Å bevare områder i vår natur hvor folk kan ferdes og gledes og hente kraft og styrke til den daglige gjerning, slik som vi og våre forfedre har gjort hittil.

Det er svært mange av oss som føler intuitivt at det bærer galt av sted, og spørsmålet som ligger mange tungt på sinnet, er: Kan vi gjøre noe, — eller står vi helt maktesløse overfor tidens krav, utviklingen? Jeg minnes uvilkårlig den siste krigs tunge tid. Da følte vi oss mange ganger hjelpeløse og spurte: Kan det nytte? Den gang trådte det heldigvis fram ildsjeler som med usvikelig tro svarte: Ja, det kan! Slike ildsjeler trenger vi også i dag når det gjelder å *verne vår natur*.

Men for å bli hørt, trengs det noe mer enn natur-romantiske vredesutbrudd: Vi som mener at det fra og med i dag må utvises større varsomhet når det gjelder inngrep i naturen, inngrep som for tid og evighet medfører en uopprettelig skamfering, sitter med skrøpelige kort på hånden. Vi må se klart i øynene at våre «motstandere», vassdragsteknikerne, økonomene, våre stats- og kommunalpolitikere sitter med farlige kort på hånden når de legger fram sine kalkyler over rentabiliteten av et kraftverk. Den som forsøker å sette seg inn i de problemer av statlig, kommunal og samfunns-

messig art som knytter seg til de enkelte projekter, kan lett bli bytte for selvoppgivelse. La oss ta lærdom av innsatsen under krigen — det nyttet.

Fra landsmøtet på Gjendebu ble det sendt en alvorlig resolusjon til vår regjering. I trontalen fikk vi den gledelige melding at Regjeringen ville foreslå nedsatt et utvalg med det mandat å utrede mulighetene for sikring av en del fjellområder for tid og evighet.

Vår nye naturverninspektør begynte sitt ansvarsfulle arbeid 1. juli dette år. Hans hovedoppgave er å utarbeide en landsplan for naturområder i landet, sikret mot ethvert kunstig inngrep. La oss støtte ham i hans vanskelige arbeid, hver på vårt vis. La oss være enige om følgende: Vel er vi interessert i å bedre vår levestandard, *men ikke for enhver pris!*

Apropos *levestandard*, ligger det ikke litt mere i dette begrep enn kjøleskap, biler og televisjon? Må vi bo ett år i New York for å bli klar over den umåtelige verdi *naturen* har for nordmenns levestandard? Hvis den fortsatte industrialisering her i landet er betinget av slike overveldende inngrep i naturen, er det da ikke grunn til å tenke både vel og lenge over hva det i realiteten koster oss? Setter vi saken på spissen, kan vi si det slik: Vi er ikke i dag så fattige at vi er nødt til å samle hver eneste vassdråpe i Norges land i rør og tunneler for å gjøre dem om i kroner og ører — i inn- eller utland!

Et slikt trist syn kan en møte i fjellet der militæret har overtatt området

Foto: O. Hovde

Vi forlanger at våre myndigheter lar *våre* representanter få et ord med i laget når det gjelder realiseringen av foreliggende kraftprosjekter.

De som har rede på sakene, påstår at atomenergien først om 30—40 år vil kunne konkurrere med elektrisitetsenergien. Ekspertene tar av og til feil, men selv om de ikke gjør det i dette tilfelle, må vi finne oss i at neste generasjon feller en hard og nådeløs dom over vår generasjon: Dere skamferte og ødela naturen for oss i Norge!

Mange vil si: Du glemmer at det ikke *bare* er kraftverkene som stenger vegen for oss! Nei, jeg glemmer ikke det, men folk flest leser ikke lange artikler, og denne er allerede blitt for lang. La meg bare minne om den forunderlige evne våre militære myndigheter har til å okkupere våre mest attraktive fjelltopper, Gaustadtoppen, Snøhetta, Tronfjell for å nevne noen få.

Når det gjelder *naturvern*, ligger vi ca. 50 år etter våre naboland.

La meg slutte denne epistel med sitat fra en liten programerklæring fra Svenska Naturskyddsföreningen:

«För vår egen skull och för framtiden måste vi hushålla med naturtillgångarna, grunden för vår tillvaro och vår civilisation.

*

Det är nödvändigt att motarbeta naturförstöringen och nå en förnuftig avvägning av naturtillgångarnas utnyttjande.

*

Det är god ekonomi på lång sikt. Ju längre vi dröjer desto dyrare blir det — och en dag kan det vara för sent ...»

*

Gjelder disse ord for Sverige som i dag har fredet over 2000 km² villmark, fordelt på 15 nasjonalparker, gjelder de vel i ennå høyere grad oss i Norge som ligger 50 år etter!

PER INGMAR KOSBERG

Tegning:
FINN WALTHER

Kveldsstemning ved Trondsjoen

Det var sent på dagen da me kom, rutebilen til Tyllaldalen spydd oss ut ved et lite svart vatn. Me tok kvar vår sovepose i handa og bynna rusle. Det var som å kammå te ei anna verd. Ei verd uta fornuft, travelhet og jag. Det var så lett å puste at je måtte undre meg. Uten et ord gjekk me oppgjennom lia, smøg oss fram milla ener og bjørk og fram åt hytten. Me bar ved og rydda aldri så lite — og så gjekk me bort på ei sæter og kjøpte oss mjølk. Budeia var rund og bli, og mjølka fekk me sjøl hente uti kjøleskapet, som ho sa — uti et myrhøl. Og god var drikken, som en berre fe den oppi fjella. Og det e et under ke sultin en kan bli slik høgt te værs, en kan åttå og åttå og liksom aldri bli mett. Det e mest som en aldri ha sett mat, og aldri ha levd før —. Me åt og me drakk, og så gjekk me ut. Og mea kvelden og såmmårmørket fall på, satt me oss ute på vangen og berre såg ...

*

Det e så stilt og fredfullt at orda bli liksom borte milla leppøm mine — me sett berre og ser ut over dalen. Gråe skyer dreg seg innover himmelen, sol-glansen på Trondfjellet kjem bort — og de grøne åsene fe en underlig djupblå tone. Rett fram kan je sjå Trondfjellet reise seg mot himmelen, det ligg der så mektig og støtt i landskapet som et bilde på urokkelighet og livsro. Der oppe på den andre sida ligg den indiske filosofen som bodd øvst i Alvdal e stedt te kvile — og ette det folket sei sitt i grava med ansiktet